

IUS COMMUNE

**VERSLAG OVER DE
INTERNATIONALE PEER REVIEW
ONDERZOEKSCHOOL IUS COMMUNE**

MAASTRICHT, 19 – 21 JUNI 2013

Commissie:
Prof. dr. F. du Toit
Prof. dr. P. Eeckhout
Prof. dr. B. Peeters
Mevr. mr. H.A.G. Splinter-van Kan
Prof. dr. MH. Wissink (voorzitter)

**VERSLAG OVER DE
INTERNATIONALE PEER REVIEW
ONDERZOEKSCHOOL IUS COMMUNE**

MAASTRICHT, 19 – 21 JUNI 2013

Commissie:

Prof. dr. F. du Toit

Prof. dr. P. Eeckhout

Prof. dr. B. Peeters

Mevr. mr. H.A.G. Splinter-van Kan

Prof. dr. M.H. Wissink (voorzitter)

INHOUDSOPGAVE

I. Inleiding	1
II. Toetsing aan erkenningscriteria.....	2
1. Gedegen en geïnstitutionaliseerde opleiding.....	2
a. Structureren opleidings- en begeleidingsprogramma.....	2
b. Eindtermen van het opleidings- en begeleidingsprogramma.....	2
c. Beschrijving van het doel van de opleiding in termen van beroepsvelden waarin de op te leiden onderzoekers in de toekomst werkzaam kunnen zijn.....	3
d. Omschrijving van de rechten en plichten van opleiders en op te leiden onderzoekers	3
2. Welomschreven wetenschappelijke missie	3
a. Toelichting van de gekozen wetenschappelijke missie	3
b. Positie van de Onderzoekschool ten opzichte van de Nederlandse en de internationale wetenschapsbeoefening op het betrokken onderzoeksterrein	4
c. Coherent onderzoekprogramma.....	4
Evaluatie van de Onderzoekschool.....	5
Evaluatie van de programma's van de Onderzoekschool.....	7
1. Algemeen verbintenissen- en contractenrecht	7
2. Europees personen-, familie- en erfrecht	8
3. Goederenrecht.....	9
4. Aansprakelijkheid en verzekering.....	10
5. Grensoverschrijdend milieurecht	10
6. Rechtspersonen in Europa.....	11
7. Fiscale vraagstukken in de interne markt.....	12
8. Grondslagen en beginselen van burgerlijk procesrecht in Europa.....	14
9. Intellectuele Eigendom	14
10. Constitutionele processen: de wisselwerking tussen de nationale en Europese dimensie	15
11. Rechtsbescherming en handhaving: de wisselwerking tussen de nationale en Europese dimensie	16
12. Integratie, differentiatie en flexibiliteit: nieuwe perspectieven op EU recht en beleid	17
13. Constitutionele processen in de internationale rechtsorde	18
d. Samenwerking met binnen- en buitenlandse onderzoeksgroepen.....	19
e. Prestatieniveau Onderzoekschool.....	19
f. Werving van middelen uit de tweede geldstroom, uit internationale fondsen, uit andere externe fondsen en uit contractonderzoek	20
3. Zelfstandige organisatie-eenheid.....	20
a. Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) met betrekking tot een onderzoekschool tussen meer faculteiten.....	20
b. Vaststelling van het jaarlijkse onderzoekprogramma.....	20
c. Bevoegdheden van het bestuur	20
d. Allocatie voldoende middelen voor de Onderzoekschool.....	20
e. Inrichting van de leiding en de organisatie van de Onderzoekschool	21

4. Samenwerking met andere onderzoeksinstituten	21
a. Intra- en interuniversitaire samenwerking	21
b. Penvoerderschap	21
c. Samenwerking met para-universitaire instituten en andere niet-universitaire instellingen	22
5. Optimale omvang Onderzoekschool	22
a. Financiering aantal op te leiden personen	22
b. Onderwijs- en begeleidingscapaciteit t.b.v. de op te leiden personen	22
c. Arbeidsmarktperspectieven voor de toekomstige gepromoveerden	22
6. Selectie van promovendi	22
a. Procedure voor selectie, prioritering en goedkeuring van onderzoeksprojecten voor promovendi	22
b. Selectieprocedure en -normen bij de toelating van promovendi	23
7. Kwaliteit opleiding	23
a. Kwaliteit van senior onderzoekers belast met de opleiding en de leiding van het onderzoek	23
b. Budget voor het aantrekken van gastonderzoekers en gastdocenten	23
c. Interne kwaliteitszorg van opleiding en begeleiding	23
8. Mogelijkheden tot aanstelling post-doc's	23
9. Interactie en afstemming Onderzoekschool met het eerste-fase-onderwijs	24
10. Jaarlijkse verantwoording over gevoerd beleid en bereikte resultaten	24

I. INLEIDING

De Onderzoekschool Ius Commune werd op 26 mei 1998 erkend door de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen. Zij werd hererkend in 2003 en 2009, steeds voor een periode van zes jaren, en zal in december 2014 opnieuw een aanvraag voor hererkenning indienen. Deze aanvraag dient te worden vergezeld van een rapport van een internationaal samengestelde commissie van deskundigen over de kwaliteit van onderzoek en opleiding van de Onderzoekschool. Het onderhavige rapport dient daartoe.

Dit rapport is opgesteld door een internationale Peer Review commissie bestaande uit: prof. dr. Francois du Toit, hoogleraar aan de University of the Western Cape; prof. dr. Piet Eeckhout, hoogleraar aan het University College London; prof. dr. Bruno Peeters, gewoon hoogleraar aan de Universiteit van Antwerpen; mw. mr. H.A.G. Splinter-van Kan, raadsheer in de Hoge Raad der Nederlanden; en prof. dr. Mark. Wissink, advocaat-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden en hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Groningen (voorzitter). Dit rapport volgt op het rapport van de Commissie Bocken, die het functioneren van de Onderzoekschool over de periode 2005-2007 heeft beoordeeld. Dhr. Peeters en mw. Splinter-van Kan maakten ook deel uit van de Commissie Boeken.

Voor haar werkzaamheden ontving de commissie het *Algemeen verslag Onderzoekschool 2008-2012*, de *Zelfevaluatie programma's 2008-2012* met het daarbij behorende *Publicatieoverzicht 2008-2012* en diverse aanvullende documenten. Voorts bracht de commissie een bezoek aan Maastricht van 19 tot en met 21 juni 2013. Tijdens deze *site visit* sprak de commissie met (coördinerend) onderzoeksleiders van alle onderzoeksprogramma's, de voorzitter van de promovendiraad en de opleidingscoördinator alsmede met de wetenschappelijk directeur en een delegatie van het bestuur van de Onderzoekschool.

Het functioneren van de Onderzoekschool werd door de commissie beoordeeld aan de hand van de Erkenningscriteria onderzoekscholen (versie april 2010) van de Erkenningscommissie Onderzoekscholen van de KNAW (ECOS) en het Standard Evaluation Protocol 2009-2015 van KNAW, VSNU en NWO (SEP 2009-2015). De ECOS-Erkenningscriteria verwijzen naar het SEP 2009-2015. Conform het SEP 2009-2015 en de ECOS-criteria heeft de commissie zich een oordeel gevormd over de Onderzoekschool als geheel, de promovendi-opleiding en de afzonderlijke onderzoekprogramma's. Daarbij heeft zij ook bezien in hoeverre rekening is gehouden met de opmerkingen van de Commissie Bocken naar aanleiding van de beoordeling over de periode 2005-2007. Zij stelde vast dat aan de meeste aanbevelingen gevolg is gegeven.

De beoordeling aan de hand van het SEP 2009-2015 zorgt voor een aantal verschillen ten opzichte van de voorgaande beoordeling door de Commissie Bocken. In de eerste plaats worden thans niet alleen de afzonderlijke onderzoeksprogramma's, maar ook de Onderzoekschool als geheel beoordeeld op een schaal van 1 tot 5 aan de hand van de criteria 'quality', 'productivity', 'relevance' en 'vitality and feasibility'. In de tweede plaats heeft de commissie geconstateerd dat toepassing van het SEP 2009-2015 tot bepaalde variaties in de beoordeling kan leiden welke op hun beurt kunnen resulteren in afwijkingen ten opzichte van het rapport van de Commissie Bocken. De (cijfermatige) beoordelingen in het onderhavige rapport dienen (ook daarom) zelfstandig gelezen te worden. Er waren geen nadere Terms of Reference. Bij de beoordeling van de kwaliteit en kwantiteit van de output heeft de commissie zich beperkt tot een beoordeling van de publicaties die in de zelfrapportages als wetenschappelijk zijn aangemerkt.

De commissie drukt, evenals de Commissie Bocken reeds deed, haar grote waardering uit voor het hoogstaande en diverse wetenschappelijke werk dat binnen de Onderzoekschool Ius Commune wordt gepresteerd op het vlak van de integratie van het recht in Europa. Dit wetenschappelijke werk blijkt mede het resultaat van een vruchtbare samenwerking tussen de partners van de Onderzoekschool onderling en tussen hen en andere internationale onderzoeksgroepen. Aldus wordt door al degenen die bij de Onderzoekschool betrokken zijn meerwaarde gerealiseerd. De commissie merkt op dat deze meerwaarde kon worden gerealiseerd tegen additionele kosten van de Onderzoekschool als zodanig, die in absolute termen en in relatie tot de bereikte prestaties gering mogen heten. De commissie acht

het van belang dat het budget voor breed tewerking, waarover de Onderzoeksschool in de voorgaande verslagperiode nog kon beschikken, althans gedeeltelijk hersteld zou kunnen worden.

Sinds de eerste erkenning in 1998 van de Onderzoeksschool Ius Commune als onderzoeksschool zijn thans 15 jaar verstreken. De Onderzoeksschool Ius Commune heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de rechtswetenschap, in het bijzonder de studie van en het debat over de integratie van het recht in Europa. De commissie verwacht dat zij deze bijdrage ook in de komende periode zal blijven leveren. De Onderzoeksschool geniet hiervoor terecht internationale erkenning.

II. TOETSING AAN ERKENNINGSCRITERIA

1. GEDEGEN EN GEÏNSTITUTIONALISEERDE OPLEIDING

Kader: De Onderzoeksschool biedt een solide en goed gestructureerd programma aan, dat promovendi opleidt tot onafhankelijk onderzoeker. De rechten en plichten van de op te leiden personen zijn goed vastgelegd. Bij de vaststelling in hoeverre aan dit criterium is voldaan, dient de commissie de volgende vragen in haar oordeelsvorming te betrekken:

a. Is het opleidings- en begeleidingsprogramma duidelijk gestructureerd, zowel wat betreft de collectieve als wat betreft de individuele componenten?

Het opleidings- en begeleidingsprogramma is duidelijk gestructureerd. Tijdens het algemene deel van de promovendiopleiding wordt aandacht besteed aan de structuur van de Onderzoeksschool, aan de Ius Commune onderzoeksmethode, aan rechtsvergelijking in het algemeen en aan interdisciplinaire onderzoeksmethoden zoals rechtseconomie, recht en sociologie, rechtspsychologie en rechtsgeschiedenis. Voorts wordt in een tweetal masterclasses aandacht besteed aan het eigen onderzoek van de promovendus. Elke deelnemende faculteit verzorgt een onderdeel van de promovendiopleiding. In aanvulling op het algemene deel van de promovendiopleiding wordt voor iedere promovendus afzonderlijk een individueel opleidings- en begeleidingsplan opgesteld. Het geeft ook de specifieke verantwoordelijkheden van de promovendus en de begeleiders aan.

De beschrijving van de facultaire (basis)cursussen is beknopt doch toereikend aangezien deze door elke deelnemende universiteit georganiseerd wordt die hiervoor lokaal aan haar eigen promovendi voldoende informatie verstrekt. De commissie herhaalt evenwel de opmerking die de evaluatiecommissie in 2008 reeds heeft geformuleerd inzake de beschrijving van de cursus Juridisch Engels. Deze beschrijving wordt best herzien. 'Nuttige tips krijgen' is niet ambitieus genoeg en beantwoordt ook niet aan de inhoud van de cursus, zoals deze blijkt uit de documentatie bij de cursus. Hoewel deze opmerking naar verluidt buiten de invloedssfeer valt van de Onderzoeksschool, verdient het aanbeveling dat de School aandringt bij de deelnemende faculteiten om genoemde omschrijving aan te passen. De andere delen van het gemeenschappelijk programma (*Introduction Course Ius Commune*, *Jaarlijks Ius Commune Congres*, *Foundations of Ius Commune*, *Methodology of Comparative Law*, *Master Classes*) zijn voldoende in detail beschreven. De individuele componenten van de opleiding zijn voldoende duidelijk beschreven. Zij laten de promovendi de nodige ruimte om hun inhoudelijke belangstelling tot uiting te laten komen en bieden hen de kans om al doende te leren.

De promovendiopleiding is vooral gericht op de begeleiding van de promovendi bij de aanvang van hun onderzoekstraject. Gegeven dat het voor gepromoveerden vandaag de dag echter niet meer vanzelfsprekend is dat zij een academische loopbaan verder kunnen uitbouwen, rijst de vraag of de Onderzoeksschool ook aandacht moet besteden aan een gepaste 'uitstroom'begeleiding.

b. Heeft het opleidings- en begeleidingsprogramma heldere eindtermen?

Het opleidings- en begeleidingsprogramma heeft heldere eindtermen. Deze zijn beschreven in de inhoudelijke uitgangspunten van het opleidings- en begeleidingsplan.

c. Is het doel van de opleiding beschreven in termen van beroepsvelden waarin de op te leiden onderzoekers in de toekomst werkzaam kunnen zijn?

Het doel van de opleiding is duidelijk beschreven. Zij is erop gericht “de promovendus op te leiden tot wetenschappelijk onderzoeker en zijn kennis en vaardigheden te verbreden en te verdiepen”. Het beroepsveld is dus Academia.

d. Zijn de rechten en plichten van opleiders en op te leiden onderzoekers duidelijk omschreven?

De plichten van de op te leiden onderzoekers worden duidelijk uiteengezet in het opleidings- en begeleidingsplan, onder de paragrafen 2. *Taken promovendus*, 3. *Onderzoek*, 4. *Opleiding* en 6. *Te verzorgen onderwijs*. Hun rechten worden duidelijk beschreven in de paragrafen 6. *Te verzorgen onderwijs*, 7. *Begeleiding*, 8. *Functioneringsgesprekken en beoordeling*, 9. *Exitinterview* en 10. *Getuigschrift*. De plichten van de opleidingscoördinator worden duidelijk beschreven onder 5. *Opleidingscoördinator*, en de plichten van de opleiders volgen uit de paragrafen 6. *Te verzorgen onderwijs*, 7. *Begeleiding*, 8. *Functioneringsgesprekken en beoordeling* en 9. *Exitinterview*. Een catalogo van rechten en plichten als zodanig is niet opgesteld en is ook niet nodig.

Het verdient volgens de commissie aanbeveling ook de Onderzoekschool in staat te stellen de voortgang van het doctoraatsonderzoek adequaat op te volgen. Daarbij zou kunnen worden gedacht aan een (informeel) opvolgingsmeldpunt binnen de School waar promovendi die problemen ondervinden bij de voortgang van hun onderzoek terecht kunnen. Ter bevordering van een goede voortgang van het doctoraatsonderzoek zou ook gedacht kunnen worden aan een ‘*code of conduct*’ waartoe promotoren die zich melden bij de Onderzoekschool, zich engageren tot het naleven van een aantal transparantie-regels of gedragsregels, waaronder het vrijwaren van voldoende onderzoekstijd voor de promovendus.

2. WELOMSCHREVEN WETENSCHAPPELIJKE MISSIE

Kader: De Onderzoekschool heeft een welomschreven wetenschappelijke missie. Het te bestrijken onderzoeksgebied is scherp afgebakend en kent één of meer duidelijk herkenbare centrale vraagstellingen. Daarbij herbergt de Onderzoekschool één of meer onderzoeksgroepen van bewezen hoge kwaliteit op nationaal en internationaal niveau. De Onderzoekschool versterkt haar draagvlak door het onderhouden van actieve samenwerkingsrelaties met andere onderzoeksgroepen in binnen- en buitenland. Bij de vaststelling in hoeverre aan dit criterium is voldaan, dient de commissie de volgende vragen in haar oordeelsvorming te betrekken:

a. Is de gekozen wetenschappelijke missie voldoende scherp omlijnd en overtuigend toegelicht?

De Onderzoekschool Ius Commune onderzoekt internationale en transnationale juridische problemen aan de hand van drie hoofdvragen. Ten eerste: welke rol vervult het recht in de politiek (beleid) en de praktijk (implementatie) van internationale integratieprocessen en in welke mate is internationale integratie afhankelijk van gemeenschappelijkheid van recht (Ius Commune)? Ten tweede: welke positieve en negatieve effecten heeft internationale integratie op de gemeenschappelijkheid (Ius Commune) en de eigenheid van nationale rechtscultuur en rechtssystemen (rechtscultuur)? En ten derde: kunnen de beginselen van democratie en rechtsstaat dienen als leidend gezichtspunt en beoordelingsmaatstaf bij processen van internationale integratie (beginselen democratie en rechtsstaat dienen als fundament van een Ius Commune), zowel op het terrein van het publiekrecht, als dat van het privaatrecht (doorwerking van grondrechten en fundamentele vrijheden in het privaatrecht)?

De Onderzoekschool beoogt dit uit te voeren door binnen de afzonderlijke rechtsgebieden onderzoek te doen naar grondslagen en door rechtsvergelijkend onderzoek – nu beide kunnen bijdragen aan (kennis over) integratieprocessen – en door de bestudering van de rol van het Europese en internationale recht bij genoemde integratieprocessen. Veel onderzoek is gericht op de (on)mogelijkheid van

integratie/harmonisatie in regionale samenwerkingsverbanden (zoals de EU), zonder dat de Onderzoekschool dat normatief nastreeft. De missie is niet beperkt tot integratieprocessen binnen Europa (laat staan de EU) maar omvat ook onderzoek betreffende de invloed van globalisering. In sommige programma's wordt voornamelijk rechtsvergelijkend onderzoek uitgevoerd, in andere wordt meer aandacht besteed aan institutionele processen.

De commissie meent dat de missie van de Onderzoekschool duidelijk is omschreven en toegelicht. Aan de hand van de drie hierboven genoemde hoofdvragen wordt het onderzoeksgebied voldoende scherp afgebakend.

Een deel van de publicaties is specifiek gericht op een van de genoemde hoofdvragen. Daarnaast is er ander onderzoek, dat meer indirect bijdraagt aan de missie van de Onderzoekschool. Het is belangrijk de verhouding tussen beide soorten onderzoek te monitoren. De commissie onderschrijft overigens de gedachte dat ook ander onderzoek, in het bijzonder onderzoek naar (grondslagen van) nationaal recht, kan bijdragen aan kennis over integratieprocessen en dat dergelijk onderzoek daarom waardevol kan zijn voor de missie van de Onderzoekschool. In de praktijk moet dan wel blijken dat ook in dergelijk onderzoek de relevantie voor en de band met de missie van de School voldoende tot uiting komt. Hoewel de Onderzoekschool hiervoor maatregelen heeft getroffen – te weten: (i) of een publicatie uitvoering vormt van een programma wordt beoordeeld door de (coördinerend) programmaleider met marginale toets door de wetenschappelijk directeur en het bestuur van de Onderzoekschool en (ii) publicaties die buiten een programma vallen, zijn in de publicatieoverzichten opgenomen onder de rubriek 'overige publicaties' – blijft de mate waarin dat het geval is, naar het oordeel van de commissie een punt van aandacht.

b. Is de positie van de Onderzoekschool ten opzichte van de Nederlandse en de internationale wetenschapsbeoefening op het betrokken onderzoeksterrein voldoende sterk?

Sinds de eerste KNAW-erkenning in 1998 is een sterk merk 'Ius Commune' opgebouwd. De Onderzoekschool vervulde vanaf het begin een pioniers- en voortrekkersrol. Zij heeft, nationaal en internationaal, een goede positie en reputatie verworven. De aantrekkingskracht van de Onderzoekschool blijkt onder meer uit de uitbreiding – na toetsing aan de Selectiecriteria – van het aantal aan haar verbonden onderzoekers tot 532 leden (186.6 fte) per 1 januari 2013 en uit de uitbreiding van de groep geassocieerde leden (de Universiteit de Liège, de Universiteit Stellenbosch en de University of Edinburgh) met de Vrije Universiteit Amsterdam.

c. Is er sprake van een coherent onderzoekprogramma, dat niet alleen voldoende is gepland en uitgewerkt, maar dat ook reeds tot een concrete wetenschappelijke productie heeft geleid?

De Onderzoekschool heeft een coherent en goed uitgewerkt onderzoekprogramma dat heeft geleid tot een zeer omvangrijke wetenschappelijke productie.

Er zijn dertien onderzoeksprogramma's, te weten Algemeen verbintenissen- en contractenrecht; Europees personen-, familie- en erfrecht; Goederenrecht; Aansprakelijkheid en verzekering; Grensoverschrijdend milieurecht; Rechtspersonen in Europa; Fiscale vraagstukken in de interne markt; Grondslagen en beginselen van burgerlijk procesrecht in Europa; Intellectuele Eigendom; Constitutionele processen: de wisselwerking tussen de nationale en Europese dimensie; Rechtsbescherming en handhaving: de wisselwerking tussen de nationale en Europese dimensie; Integratie, differentiatie en flexibiliteit: nieuwe perspectieven op EU recht en beleid; Constitutionele processen in de internationale rechtsorde. Dit zijn alle zelfstandige programma's. Anders dan in de vorige verslagperiode zijn er geen geassocieerde programma's.

Op het niveau van de School zijn de programma's verdeeld in twee groepen, te weten Ius Commune en Privaatrecht en Ius Commune en Publiekrecht. Ius Commune en Privaatrecht richt zich op de bestudering van de spanning tussen nationaal privaatrecht en het door de Europese instituties ontwikkelde recht en op de mogelijkheid om een Europees privaatrecht te ontwikkelen buiten deze

supranationale organisaties. Ius Commune en Publiekrecht richt zich op constitutionele processen op het nationale, Europese en internationale niveau en de constitutionele interacties tussen deze niveaus (multilevel governance). De toedeling van sommige programma's aan één van beide groepen programma's lijkt vooral historisch bepaald te zijn. Dat is niet problematisch in zoverre dat de planning en uitwerking van het onderzoek plaatsvindt op het niveau van de onderzoeksprogramma's, terwijl de twee groepen programma's meer globaal bepaalde onderzoeksrichtingen lijken te vertegenwoordigen.

De commissie Bocken besteedde aandacht aan de programma's van de groep Ius Commune en Publiekrecht. Op dit punt is veel werk verzet en wordt in de verslagperiode gewerkt met vier thematisch geordende publiekrechtelijke programma's (Constitutionele processen: de wisselwerking tussen de nationale en Europese dimensie; Rechtsbescherming en handhaving: de wisselwerking tussen de nationale en Europese dimensie; Integratie, differentiatie en flexibiliteit: nieuwe perspectieven op EU recht en beleid; Constitutionele processen in de internationale rechtsorde). De afbakening tussen deze programma's blijft aandacht verdienen, zoals de Onderzoekschool ook onderkent. De afbakeningsproblematiek lijkt overigens niet alle vier de programma's in even grote mate te betreffen. Hoewel thematisch opgezette programma's eerder dergelijke afbakeningsvragen oproepen dan naar rechtsgebied opgezette programma's, bieden zij goede uitgangspunten voor rechtsgebied overstijgende inzichten.

Het komt de commissie voor dat de Onderzoekschool nog meer potentieel heeft voor samenwerking tussen de verschillende programma's. Zo lijken er kansen te zijn om een onderzoekslijn te ontwikkelen die verschillende rechtsgebieden overstijgt en die zich als zodanig richt op een soort meta-onderzoek (of meer algemene conclusies op basis van het onderzoek binnen de programma's) aangaande de centrale 'Ius Commune'-thematiek. Sommige programma's zien op een rechtsgebied, andere op een thema of onderwerp. Het lijkt voorstelbaar dat op dit punt nog ruimte bestaat voor doorontwikkeling, waarbij ook sommige van de huidige (kleinere) programma's vruchtbare aansluiting zouden kunnen vinden bij een programma rond een aansprekend thema of onderwerp.

EVALUATIE VAN DE ONDERZOEKSCHOOL

Algemeen

Het oordeel over de Onderzoekschool volgt uit hetgeen bij de beantwoording van de verschillende vragen is vermeld en uit de beoordeling van de afzonderlijke programma's waaraan de School plaats biedt. De commissie maakt op deze plaats enige samenvattende en aanvullende opmerkingen.

De Onderzoekschool wordt globaal als uitstekend beoordeeld.

De commissie beoordeelt de programma's van de School als respectievelijk uitstekend (4x; deze programma's vertegenwoordigden in de onderzochte periode de helft van de onderzoeksft's inclusief promovendi), zeer goed (8x) en goed (1x).

Wat betreft de kwaliteit is voorts opgemerkt dat de missie van de Onderzoekschool duidelijk is omschreven en toegelicht. Er is een duidelijke organisatiestructuur. Er zijn duidelijke selectiecriteria waaraan onderzoekers moeten (blijven) voldoen en deze worden in de praktijk ook gehandhaafd. De Onderzoekschool heeft, nationaal en internationaal, een goede positie en reputatie. 'Ius Commune' is een sterk merk. De Onderzoekschool is voor haar middelen afhankelijk van de deelnemende faculteiten. De middelen op facultair niveau waren, hoewel zij in de verslagperiode reeds onder druk kwamen te staan, gezien de publicaties nog adequaat voor de uitvoering van de missie van de Onderzoekschool. De promovendiopleiding is duidelijk gestructureerd, heeft heldere eindtermen en is ook overigens voldoende duidelijk beschreven.

De productiviteit overtreft, zoals blijkt uit de beoordelingen van de verschillende programma's, ruimschoots de gestelde norm van 3 wetenschappelijke publicaties per 0.4 fte.

Bij de beoordeling van de kwaliteit en kwantiteit van de output heeft de commissie zich beperkt tot een beoordeling van de publicaties die in de zelfrapportages als wetenschappelijk zijn aangemerkt. De Onderzoekschool heeft in haar Algemeen verslag verantwoording afgelegd van de wijze waarop zij peer-reviewed c.q. refereed en andere publicaties heeft onderscheiden en van de wijze waarop zij wetenschappelijke en andere publicaties heeft onderscheiden. Gezien de stand van zaken in het juridische onderzoek is het terecht dat een dergelijke verantwoording wordt afgelegd. De lijst van refereed tijdschriften is vrij lang. De commissie heeft de indruk dat er de nodige verschillen bestaan tussen de als refereed aangemerkte publicaties. De onderlinge vergelijkbaarheid van de publicatielijsten van de afzonderlijke programma's komt de commissie beperkt voor.

Het publicatiebeleid lijkt thans per programma te worden bepaald. De vraag kan worden gesteld of daarin meer eenheid kan worden gebracht. Zijdelings kan in dit verband nog worden vermeld, dat het de commissie opviel, dat publicaties die vallen binnen de programma's van de Onderzoekschool blijkbaar niet standaard (ook) de affiliatie van de onderzoeker(s) met de Onderzoekschool vermelden.

De relevantie van het onderzoek staat buiten kijf. De tendens van Europeanisering en internationalisering doet zich gevoelen op alle rechtsgebieden en is daarmee van direct belang voor (de-juridische component van) allerlei sociale, economische en maatschappelijke verhoudingen. Een deel van het onderzoek wordt onmiddellijk gevaloriseerd door de toepasbaarheid ervan in wetgeving, beleid of rechtspraak. Bij de beoordeling van de relevantie van de School spelen nog andere aspecten dan bij de beoordeling van de relevantie van de afzonderlijke programma's, in het bijzonder wat betreft de betekenis van de Onderzoekschool voor de juridische wetenschapsbeoefening als geheel, haar vermogen om onderzoekers bij elkaar te brengen en haar vermogen om jonge onderzoekers op te leiden. Het geheel is meer dan de som der delen.

De SWOT-analyse van de Onderzoekschool en haar strategie voor de komende periode zijn helder. Voor zover deze de programmering betreffen, verwijst de commissie naar de eerder door haar gemaakte opmerkingen. De commissie deelt de zorgen over de afnemende financiering en de gedachte dat de Onderzoekschool op verschillende wijzen een rol kan spelen om daarmee om te gaan. De Onderzoekschool kan niet op haar lauweren gaan rusten (en wekt ook niet de indruk dat te willen doen). Volgens de commissie verdient naar de toekomst toe in het licht van een aantal ontwikkelingen hernieuwde gedachtevorming over uniciteit van 'Ius Commune' aandacht. Het onderzoek naar de verschillende vormen van Europeanisering en internationalisering van het recht is thans veel meer gemeengoed dan een aantal jaren geleden nog het geval was. Het onderzoek binnen enkele programma's ontwikkelt zich mede in richtingen die nog maar gedeeltelijk zien op de typische 'Ius Commune'-thematiek. De toegenomen aandacht voor internationalisering (naast Europeanisering) van het recht vraagt om een positionering die daarmee rekening houdt. De Onderzoekschool heeft een goede uitgangspositie om haar toekomstige uitdagingen aan te gaan.

Cijfermatige beoordeling

	totaal/5
Kwaliteit	4.8
Kwantiteit	4.6
Relevantie	4.8
Duurzaamheid	4.8
Totaal op 5	4.8

EVALUATIE VAN DE VERSCHILLENDE PROGRAMMA'S VAN DE ONDERZOEKSCHOOl

1. ALGEMEEN VERBINTENISSEN- EN CONTRACTENRECHT

Algemeen

Dit programma wordt globaal als uitstekend beoordeeld.

Het programma Algemeen verbintenissen- en contractenrecht is een van de pijlers van het Ius Commune-onderzoek en kent een lange traditie op het terrein van de rechtsunificatie. Het onderzoek legt thans minder het accent op de rechtsvergelijking als zodanig en richt zich meer op het zich ontwikkelende privaatrecht op Europees niveau. Tevens wordt aandacht besteed aan de voorbereiding en implementatie van Europese richtlijnen, vooral op het terrein van het consumentenrecht. Het onderzoek blijft daarmee gericht op belangrijke ontwikkelingen in het Europese privaatrecht.

De kernpublicaties en de andere belangrijkste publicaties geven een goed beeld van het onderzoek binnen het programma. Zij zijn over het algemeen van een zeer hoog niveau. De productiviteit is met gemiddeld 6 publicaties per jaar per fte (0.4)¹ gedurende de verslagperiode royaal boven de norm en eveneens zeer goed te noemen. Er zijn veel internationale publicaties en er is een duidelijke aanwezigheid op het internationale (Europese) forum. Het programma kent een aantal gezichtsbepalende onderzoekers met een sterke (inter)nationale reputatie. Diverse onderzoekers zijn betrokken bij de voorbereiding van de totstandkoming van (model)regelgeving, waarmee de maatschappelijke relevantie van het onderzoek wordt geconcretiseerd.

Het aantal dissertaties in de verslagperiode bedraagt twaalf, terwijl een nog aanzienlijk groter aantal promotietrajecten binnen de verslagperiode van start is gegaan. De meeste van de verschenen dissertaties werden in het Engels geschreven.

Het programma heeft een groei van het aantal onderzoekers doorgemaakt van 37 leden in 2008 naar 57 onderzoekers (exclusief promovendi en drie emeriti) in 2012. De ingebrachte onderzoekstijd steeg naar 10.51 onderzoeksfte in 2012, maar bleef gemiddeld per lid laag. De groei van het aantal onderzoekers kwam mede van buiten de deelnemende faculteiten en tekent, meer dan verworven externe financiering, het wervend vermogen van het programma. Tegelijkertijd vraagt deze groei, mede gezien de breedte van het onderzoeksterrein, om inspanningen om de focus en samenhang van het onderzoek te bewaken. Daarbij is een aandachtspunt de plaats die het programma wil geven aan onderzoek dat primair is gericht op het nationale recht. Tevens lijkt er nog meer potentieel te bestaan voor gezamenlijke internationale publicaties.

De vooruitzichten voor het programma zijn zeer goed. De onderzoeksgroep bloeit en is goed gepositioneerd op een dynamisch terrein waarop de komende jaren nog veel ontwikkelingen zijn te verwachten.

Cijfermatige beoordeling

	totaal/5
Kwaliteit	5.0
Kwantiteit	4.7
Relevantie	4.8
Duurzaamheid	4.8
Totaal op 5	4.8

¹ Dit verwijst naar de publicaties van de onderzoekers (exclusief promovendi) die in de rapportages als wetenschappelijk werden aangemerkt. Met fte (0,4) wordt verwezen naar 40% van de beschikbare tijd van een voltijdspersoneelslid (full time equivalent). Promoties zijn afzonderlijk beschouwd.

2. EUROPEES PERSONEN-, FAMILIE- EN ERFRECHT

Algemeen

Dit programma is van uitstekende kwaliteit.

De kernpublicaties van de onderzoeksgroep geven, evenals haar gehele wetenschappelijke output in de verslagperiode, blijk van een blijvend hoog niveau van wetenschappelijk werk dat vooral staat in de rechtsvergelijkende traditie. De wetenschappelijke output past bij de missie van het onderzoeksprogramma op het gebied van de harmonisatie van het personen-, familie- en erfrecht op nationaal en Europees niveau. Het multidisciplinaire karakter van een deel van het onderzoek vertegenwoordigt een vitale diversificatie van het rechtswetenschappelijk onderzoek en draagt voorts significant bij aan de wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie van het onderzoeksprogramma. Van een blijvende toewijding aan onderzoek, zowel kwalitatief als kwantitatief, getuigt ook de stijging van het aantal promoties ten opzichte van de vorige verslagperiode.

De programmaleiding door de coördinerend programmaleidster en de andere programmaleiders is van uitzonderlijke kwaliteit. De samenwerking tussen de leden van de onderzoeksgroep is daardoor, evenals het onderhouden van de relaties met externe stakeholders, efficiënt en professioneel. Gedurende de verslagperiode had de onderzoeksgroep een vruchtbare samenwerkingsrelatie met een aantal Nederlandse juridische faculteiten die niet participeren in de Onderzoekschool. Bovendien bood het programma plaats aan een aantal gastonderzoekers van Europese en niet-Europese juridische faculteiten. De impuls die de onderzoeksgroep door middel van deze netwerken geeft aan het *Ius Commune* onderzoek onderstreept de academische reputatie van het programma én benadrukt de uitnemende organisatorische capaciteiten van de programmaleiding.

De doeltreffendheid en academische reputatie van het programma worden nog versterkt door het feit dat bepaalde leden van de onderzoeksgroep nationaal en internationaal vooraanstaande wetenschappers zijn. De prijzen die werden ontvangen van nationale en buitenlandse wetenschappelijke organisaties en de subsidies die werden verworven door leden van de onderzoeksgroep getuigen niet alleen van de nationale en internationale reputatie van de groep, maar ook van haar vermogen fondsen te verwerven (ook uit de derde geldstroom). De duurzaamheid en vitaliteit van het programma staan buiten kijf. De personele kracht van het programma zal in de nabije toekomst zelfs worden versterkt door de komst van een aantal onderzoekers.

De productiviteit van het programma is op niveau gebleven met gemiddeld 4.78 publicaties per fte (0.4) per jaar. Opgemerkt wordt dat een toekomstige uitbreiding van de onderzoeksthema's binnen het programma is voorzien (zoals onder meer ten aanzien van materieel erfrecht en fiscale aspecten) die garant zouden moeten staan voor een nog grotere productiviteit in de toekomst.

Cijfermatige beoordeling

	totaal/5
Kwaliteit	5.0
Kwantiteit	4.5
Relevantie	4.8
Duurzaamheid	4.9
Totaal op 5	4.8

3. GOEDERENRECHT

Algemeen

Dit programma is van zeer goede kwaliteit

Het onderzoeksgebied van het programma is goed afgebakend en de wetenschappelijke output geeft blijk van een kritische responsiviteit voor de maatschappelijke en juridische ontwikkelingen die het goederenrecht op nationaal en Europees niveau beïnvloeden. De geselecteerde kernpublicaties, alsmede de andere belangrijke onderzoeksoutput en publicaties die in de zelfevaluatie worden genoemd, bevestigen niet alleen de sterke betrokkenheid van de groep bij rechtsvergelijkend onderzoek, maar getuigen ook van haar krachtige engagement met de uitdagingen die horen bij de harmonisatie van het goederenrecht, een rechtsgebied dat tot nu toe in veel mindere mate onderwerp is geweest van Europese integratie dan het geval is geweest met andere terreinen van het privaatrecht. De hoogwaardige bijdrage van de onderzoeksgroep aan de juridische convergentie in het Europese goederenrecht wordt ook weerspiegeld in de dissertaties en het in de verslagperiode nog lopende promotieonderzoek – de verschenen dissertaties staan voornamelijk in de rechtsvergelijkende traditie en behandelen bovendien fundamentele vragen van goederenrecht vanuit de invalshoek van verschillende juridische stelsels. In dit licht bezien, is de wetenschappelijke relevantie van de onderzoeksoutput van de groep in de verslagperiode niet vatbaar voor serieuze kritiek.

Het programma wordt geleid door enthousiaste en dynamische onderzoekers die ervan blijk geven het programma te kunnen innoveren. Dat verzekert de optimale responsiviteit van het programma voor juridische convergentie in het goederenrecht op Europees en internationaal niveau. De organisatie van het Young Property Lawyers Forum, de oprichting van het European Property Law Journal, en de nauwe samenwerking van de onderzoeksgroep met de South African Research Chair in Property Law van de Universiteit van Stellenbosch benadrukken in het bijzonder de kwaliteit van de programma-leiding en haar organisatorisch vermogen.

Het programma heeft al een goede academische reputatie, maar een nog verdere verbetering daarvan zou in het bijzonder kunnen bijdragen tot een nog meer succesvolle verwerving van gelden uit de derde geldstroom. Dit zou kunnen gebeuren, zoals wordt aangegeven in de zelfevaluatie van het programma, door proactief op zoek te gaan naar nieuwe of verdere raakvlakken tussen goederenrecht en andere delen van het privaatrecht op Europees niveau.

De productiviteit van het onderzoeksprogramma in de verslagperiode laat een hoge productiviteit ten opzichte van de omvang van de groep zien – gemiddeld verschenen in deze periode 4,98 publicaties per fte (0.4). Het programma leverde in de verslagperiode slechts vier afgeronde dissertaties op, wat overigens adequaat kan worden genoemd gezien de omvang van de groep. Het is echter bemoedigend dat een groter aantal promovendi op dit moment aan de slag is, zodat het promotierendement van het programma op de korte tot middellange termijn zal verbeteren.

Cijfermatige beoordeling

	totaal/5
Kwaliteit	4.6
Kwantiteit	4.6
Relevantie	4.7
Duurzaamheid	4.5
Totaal op 5	4.6

4. AANSPRAKELIJKHEID EN VERZEKERING

Algemeen

Dit programma is van uitzonderlijke kwaliteit.

De output van het onderzoeksprogramma beantwoordt volledig aan de doelstelling van de Onderzoeksschool om kritisch rechtsvergelijkend onderzoek te verrichten met het oog op Europese harmonisatie. De groep heeft voorts haar onderzoeksfocus geïnnoveerd met de keuze voor een multidimensionale benadering met bijzondere aandacht voor empirisch onderzoek dat aansprakelijkheid en verzekering in een juridisch-economische context plaatst. Deze verbreding van de onderzoeksfocus van de groep blijkt onder meer uit de geselecteerde kernpublicaties en uit de dissertaties die verschenen in de verslagperiode. Niettegenstaande deze verbreding van de focus bevestigen de publicaties van de onderzoeksgroep dat een goede balans wordt bewaard tussen enerzijds rechtsvergelijkend onderzoek en anderzijds onderzoek naar de fundamenteën van het aansprakelijkheidsrecht.

Het feit dat de onderzoeksgroep nagenoeg alle nationale specialisten op het terrein van aansprakelijkheid en verzekering omvat, versterkt de kwaliteit van het programma, haar wetenschappelijke relevantie en academische reputatie. De nadruk van de groep op onderzoek blijkt uit haar productiviteit, die uitkomt op gemiddeld 6.16 publicaties per fte (0.4) gedurende de verslagperiode. De nationale blijken van erkenning voor individuele leden van de groep en haar uitgebreide internationale netwerk onderstrepen de nationale en internationale zichtbaarheid van de onderzoeksgroep.

De programmaleiding is in handen van enthousiaste en toegewijde coördinatoren die proactief met uitdagingen omgaan. Zo is bijvoorbeeld een punt van kritiek uit de voorgaande verslagperiode, namelijk de relatieve schaarste aan dissertaties, opgepakt met de verschijning van zeven dissertaties in de huidige verslagperiode terwijl op de korte termijn de publicatie van nog meer proefschriften op stapel staat. Dit spreekt boekdelen over de responsiviteit van het programma voor uitdagingen op het vlak van productiviteit en organiserend vermogen.

Het hoge aantal peer-reviewed publicaties (overwegend in het Engels om deze meer internationaal toegankelijk te maken) biedt een sterk bewijs dat binnen het programma sprake is van gedeelde normen en waarden ten aanzien van onderzoeksthema's en publicatiestrategieën. Als gevolg daarvan heeft het programma een hoge verdien capaciteit, ook ten aanzien van de tweede en derde geldstroom, waarmee zijn duurzaamheid en vitaliteit zijn verzekerd.

Cijfermatige beoordeling

	totaal/5
Kwaliteit	5.0
Kwantiteit	4.7
Relevantie	4.8
Duurzaamheid	4.8
Totaal op 5	4.8

5. GRENDOVERSCHRIJDEND MILIEURECHT

Algemeen

Dit programma wordt globaal als van zeer goede kwaliteit beoordeeld.

De onderzoeksgroep is opnieuw uitgebreid. Zij wortelt thans in de juridische faculteiten van de UM, KU Leuven, UvA (sinds 2005) en UU (sinds 2010), terwijl er voorts deelname is van onderzoekers

van elders. Dit tekent de aantrekkingskracht van de samenwerking binnen het programma. In het programma zijn er ook verschuivingen van de aandachtsgebieden geweest, als weerspiegeling van de betrokkenheid van de verschillende onderzoekers.

De kernpublicaties en de andere belangrijkste publicaties geven een goed beeld van het huidige onderzoek binnen het programma. Het niveau ervan staat buiten kijf. Er is nog voldoende verwantschap met de missie van de Onderzoeksschool. Er zijn veel internationale publicaties en er is een duidelijke internationale aanwezigheid. De vele ontwikkelingen op het gebied van het milieurecht leggen een druk op de programmering. De coherentie en focus van het programma blijven een aandachtspunt. De programmaleiding bezint zich terecht op nadere keuzes.

De productiviteit komt met gemiddeld 6.9 publicaties per jaar per fte (0.4) ruimschoots boven de gestelde norm uit en is daarmee zeer goed. Door verschillende leden van de onderzoeksgroep is (soms aanzienlijke) externe financiering verworven, terwijl ook veel contractonderzoek wordt gedaan. Dit onderstreept de maatschappelijke relevantie van het thema.

Er werden in de verslagperiode nog 9 dissertaties binnen dit programma verdedigd, welke merendeels in het Engels zijn geschreven. Een groter aantal promotietrajecten werd gestart.

De vooruitzichten voor het programma zijn goed. Er zijn recent veel promoties gestart. De groep is uitgebreid en herbergt per 2012 dertig onderzoekers. De ingebrachte onderzoekstijd is echter gedaald van gemiddeld 4.79 fte naar 4.39 fte, en daarmee ook de ingebrachte tijd per onderzoeker. Daartegenover staat dat de onderzoeksgroep is gepositioneerd op een dynamisch terrein waarop de komende jaren nog veel ontwikkelingen zijn te verwachten.

Cijfermatige beoordeling

	totaal/5
Kwaliteit	4.4
Kwantiteit	4.7
Relevantie	4.5
Duurzaamheid	4.2
Totaal op 5	4.5

6. RECHTSPERSONEN IN EUROPA

Algemeen

Dit onderzoeksprogramma wordt globaal als zeer goed beoordeeld.

De wetenschappelijke relevantie van het onderzoek is zeer groot. Het onderzoeksprogramma dat aanvankelijk was toegespitst op vier thema's (formele harmonisatie van het ondernemingsrecht, materiële harmonisatie, Corporate Governance en Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen) is verder bijgestuurd. De nadruk ligt nu meer uitgesproken op twee onderzoekslijnen die een duidelijke band tonen met het Ius commune project: 1. De problematiek van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen in het licht van nationale en internationale ontwikkelingen in het denken over Corporate Governance en 2. De convergentietendensen op ondernemingsrechtelijk gebied in het licht van Europese regelgeving.

De onderzoeksgroep kan rekenen op een gedreven onderzoeksleider die ondanks de afgenomen omvang van de onderzoeksgroep en de teruglopende financieringsmiddelen, waardevolle initiatieven neemt om het onderzoek in dit maatschappelijk relevant rechtsgebied gaande te houden, waar nodig te vernieuwen en met het oog op interdisciplinair onderzoek samenwerkingsverbanden op te zetten met

andere onderzoeksgroepen. In dit raam verdienen bijzondere vermelding de hergroepering van een deel van de onderzoeksgroep in het ‘Institute for Corporate Law, Governance and Innovation Policies (ICGI)’ en de beloftevolle opstart van The Dovenschmidt Quarterly (DQ): International Review on Transitions in Corporate Life, Law and Governance.

In de verslagperiode waren er volgens de onderzoeksleider 4 promoties en kan in de nabije toekomst worden gerekend op 3 bijkomende promoties. Een aandachtspunt is de instroom van nieuwe promovendi. Door onder meer de samenwerking met diverse kantoren is de onderzoeksgroep erin geslaagd 14 promovendi aan te trekken waarvan een aantal ook in de praktijk werkzaam zijn.

Kwantitatief is de onderzoeksoutput voldoende en in vergelijking tot de andere onderzoeksgroepen gemiddeld. De onderzoeksgroep haalt met een gemiddeld aantal leden van 17.20 of 3.29 FTE een gemiddelde van 3.82 publicaties per FTE. Een aandachtspunt voor dit onderzoeksprogramma is en blijft de beperkte toestroom aan assistenten in opleiding (AIO). In dit verband wordt gewezen op arbeidsmarktgegevens die het steeds moeilijker maken geschikte kandidaten te overtuigen doctoraats-onderzoek te verrichten. Een gegeven dat dit fenomeen (gedeeltelijk) compenseert is het toenemende aantal buitenpromovendi.

De maatschappelijke relevantie van het onderzoek blijft onverminderd hoog. Initiatieven zoals de losledige serie ‘European Company Law’, de publicatie van het nieuwe tijdschrift DQ, het multidisciplinaire onderzoek rond Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (met inbegrip van de rechts-economische analyse ervan), wijzen erop dat mits actualiseringen van de onderzoeksthema’s, het onderzoeksprogramma een hoge relevantie blijft hebben.

De duurzaamheid van het onderzoek is volgens de commissie ondanks de relatief beperkte omvang van de onderzoeksgroep, voldoende gewaarborgd op voorwaarde dat naar de toekomst toe gestreefd wordt naar een – meer structurele – versterking van de samenwerking met onderzoeksgroepen van andere universiteiten in binnen- en buitenland, naar meer duurzame externe financiering van de onderzoekscapaciteit en naar bijkomende ondersteuning van de onderzoeksgroepsleiding.

De commissie is ervan overtuigd dat de onderzoeksgroep hoewel relatief klein, voldoende kritische massa, samenhang, dynamiek, sturing en competentie heeft om de thans vooropgestelde onderzoekslijnen gericht te blijven bedienen. Zij is eveneens overtuigd van de toegevoegde waarde van de onderzoeksgroep. Deze groep is een gepast platform gebleken om onderzoeksinitiatieven te realiseren die de individuele onderzoekers alleen niet zouden hebben genomen.

Cijfermatige beoordeling

	totaal/5
Kwaliteit	4.6
Kwantiteit	4.4
Relevantie	4.5
Duurzaamheid	4.0
Totaal op 5	4.4

7. FISCALE VRAAGSTUKKEN IN DE INTERNE MARKT

Algemeen

Dit onderzoeksprogramma wordt globaal als goed beoordeeld.

De wetenschappelijke relevantie van het onderzoek dat in dit onderzoeksprogramma wordt verricht, is *an sich* zeer groot. Ook de academische reputatie van de onderzoekers is uitstekend.

De positionering van het onderzoeksprogramma binnen de Onderzoekschool is evenwel minder duidelijk. Het onderzoeksprogramma is gericht op twee speerpunten: 1. De Europese integratie op het gebied van belastingrecht en 2. Fundamentele vraagstukken van internationaal belastingrecht.

Door de onderzoeksleider is terecht de vraag geformuleerd of deze onderzoeksgroep zich inhoudelijk niet beter zou heroriënteren. Daarbij zou kunnen worden gedacht aan een samengaan van deze onderzoeksgroep met één of meerdere andere onderzoeksgroepen van de Onderzoekschool. Hierdoor zou nog explicieter als voorheen, kunnen worden ingezet op een reeds gemaakte keuze om meer multidisciplinair onderzoek te verrichten.

Voorlopig komt het verrichte onderzoek nog grotendeels overeen met de onderzoeksinteresse van de individuele onderzoekers. Een gevolg is dat het onderzoeksprogramma in vergelijking tot de vorige verslagperiode nog steeds in belangrijke mate wordt gedragen door de onderzoeksvoorkeuren van de individuele onderzoekers en is de collectieve onderzoeksfocus minder uitgesproken.

Tijdens de verslagperiode zijn in de schoot van de onderzoeksgroep talrijke uitmuntende doctoraatsproefschriften tot stand gekomen. Dit ligt in lijn met de reeds jaren geleden ingeslagen weg, om het zwaartepunt van het onderzoek te leggen op wetenschappelijke promoties. De meerwaarde van de Onderzoekschool wordt door de programmaleider trouwens vooral gezien in de zeer goede promovendi-opleiding. Er zijn geruststellende aanwijzingen dat deze trend zich ook naar de toekomst zal verder zetten.

Kwantitatief is de onderzoeksoutput voldoende doch in vergelijking tot de andere onderzoeksprogramma's eerder gering. De onderzoeksgroep haalt met een gemiddeld aantal leden van 9.8 of 2.53 fte een gemiddelde van 2.91 publicaties per FTE. Deze cijfers moeten volgens het zelfevaluatie rapport echter worden gerelativeerd in het licht van de hoge onderwijsbelasting van de leden van het programma. Het programma heeft voorts ook te lijden onder de zeer geringe samenwerking met de overige deelnemende rechtsfaculteiten. Het programma wordt vooral – zo niet uitsluitend – gedragen door de onderzoekers van de Universiteit Maastricht. Recent kan worden gerekend op de zeer gewaardeerde steun van de gereputeerde onderzoekers van de Université de Liège die geassocieerd lid is van de Onderzoekschool.

Bijkomend aandachtspunt voor dit onderzoeksprogramma is de als gevolg van de hoge werkdruk van de leden beperkte mogelijkheden om middelen uit de tweede en derde geldstroom aan te trekken.

De maatschappelijke relevantie van het belastingrecht is bijzonder hoog. Dit belet niet dat de relevantie van het onderzoeksprogramma veel aan belang zou kunnen winnen mocht het fundamenteel geheroriënteerd kunnen worden zoals hoger besproken.

Bij de beoordeling van de duurzaamheid van het onderzoek heeft de commissie rekening gehouden met de beperkte omvang van de onderzoeksgroep die de tweede kleinste is van de School, de wenselijkheid tot heroriëntering van het onderzoeksprogramma, de nijpende nood aan samenwerking met de andere onderzoeksprogramma's en met – voor zoveel mogelijk – de andere deelnemende en geassocieerde universiteiten van de Onderzoekschool.

Cijfermatige beoordeling

	totaal/5
Kwaliteit	4.6
Kwantiteit	3.8
Relevantie	4.0
Duurzaamheid	3.4
Totaal op 5	4.0

8. GRONDSLAGEN EN BEGINSELEN VAN BURGERLIJK PROCESRECHT IN EUROPA

Algemeen

Het onderzoeksprogramma Grondslagen en beginselen van burgerlijk procesrecht wordt globaal beoordeeld als zeer goed.

Ondanks de relatief beperkte omvang, maakt dit programma zijn plaats binnen de Onderzoeksschool volledig waar. Het programma is in lijn met de missie van de School, het wordt uitstekend geleid en heeft ook in de thans te beoordelen periode zeer goede resultaten opgeleverd. Met het onderzoek wordt slagvaardig ingespeeld op de toenemende belangstelling, zowel binnen de EU als op mondiaal niveau, voor harmonisatie van burgerlijk procesrecht. Aan het programma wordt deelgenomen door externe onderzoekers met een internationale reputatie. Het onderzoek is overwegend rechtsvergelijkend van aard, terwijl ook ruim plaats wordt geboden aan rechtshistorisch onderzoek. Het belang van interdisciplinair onderzoek wordt steeds meer onderkend.

De kernpublicaties geven blijk van focus en afstemming op de missie van de Onderzoeksschool. Zij leveren een belangrijke bijdrage aan het vakgebied. Ook kwantitatief is de productie van deze onderzoeksgroep, met gemiddeld meer dan 6 publicaties per fte (0.4) zeer goed. De meeste publicaties zijn in het Engels geschreven.

In de verslagperiode hebben 9 promoties plaatsgevonden. Er wordt op dit moment door 11 onderzoekers aan een dissertatie gewerkt.

De vooruitzichten van het onderzoeksprogramma kunnen als gunstig worden aangemerkt. Sinds de peer review van 2008 is de onderzoeksgroep uitgebreid. Tegenover een reductie van het aandeel vaste fte's staat een vergroting van het aandeel tijdelijke fte's. Deze ontwikkeling sluit aan bij de wijzigingen op het gebied van de financiering van onderzoek. Naar het oordeel van de programmaleiders vormt een aandeel van ca. 2 fte's, verspreid over 5 à 6 senior onderzoekers, voldoende basis voor het bestendigen van het onderzoeksprogramma. Daarbij wordt van eenieder inspanning verwacht op het gebied van fondsenwerving, hetgeen tot op heden een goed resultaat heeft opgeleverd.

Cijfermatige beoordeling

	totaal/5
Kwaliteit	4.5
Kwantiteit	4.7
Relevantie	4.5
Duurzaamheid	4.4
Totaal op 5	4.5

9. INTELLECTUELE EIGENDOM

Algemeen

Het onderzoeksprogramma Intellectueel eigendom wordt globaal beoordeeld als zeer goed.

Het onderzoeksprogramma, dat sedert 2008 niet langer de status heeft van geassocieerd programma, stelt zich ten doel de bestudering van 'distributive justice in globalising innovation systems'. Het programma sluit goed aan bij de hergeformuleerde missie van de Onderzoeksschool. Het onderzoek is veelal interdisciplinair van aard en kenmerkt zich door steeds grotere internationalisering en samenwerking met onderzoeksgroepen in opkomende economieën. Aan het programma zijn gerenommeerde externe onderzoekers verbonden. De leiding van de onderzoeksgroep heeft een goede onderlinge

samenwerking tussen de partners weten te bewerkstelligen. Zij vullen elkaar aan, maar het onderzoek is niet geïntegreerd.

De kernpublicaties zijn illustratief voor het werk van de onderzoeksgroep en geven blijk van focus. Ook de overige publicaties zijn van niveau. Met gemiddeld 5.5 publicaties per fte (0.4) wordt ruim aan de productienorm voldaan. Er wordt overwegend in het Engels gepubliceerd.

Gedurende de verslagperiode hebben 9 promoties plaatsgevonden. Er zijn 3 promoties voorzien in 2013. De dan resterende groep van 9 promovendi zal naar verwachting per 1 september 2013 met 7 onderzoekers worden uitgebreid.

Sedert de peer review 2008 is de onderzoekscapaciteit verdubbeld, met name door het aantrekken van onderzoekers die beschikken over zelf-gegenereerde financiële middelen. Een verdere uitbreiding is in zicht. Per 1 september 2013 zal de eerste houder van de in Maastricht gevestigde leerstoel Intellectual Property en Knowledge Management een belangrijke bijdrage gaan leveren aan het werk binnen de onderzoeksgroep.

De vooruitzichten van het onderzoeksprogramma kunnen in de huidige maatschappij met een steeds toenemende belangstelling voor innovatievraagstukken, als gunstig worden aangemerkt. De onderzoeksgroep is klein, maar is erin geslaagd een aanzienlijk bedrag aan externe financiering te verwerven. Het streven is de relatie met het EIPIN netwerk te versterken en uit te bouwen, hetgeen een nog betere positie kan opleveren voor het verwerven van onderzoeksubsidies.

Cijfermatige beoordeling

	totaal/5
Kwaliteit	4.2
Kwantiteit	4.6
Relevantie	4.5
Duurzaamheid	4.4
Totaal op 5	4.4

10 CONSTITUTIONELE PROCESSEN: DE WISSELWERKING TUSSEN DE NATIONALE EN EUROPESE DIMENSIE

Algemeen

De groep is ontstaan uit de hervorming, in 2008, van de onderzoeksgroepen publiekrecht. Zeker wat deze onderzoeksgroep betreft moet deze hervorming als zeer geslaagd worden bestempeld. De groep heeft een duidelijk en bijzonder aantrekkelijk onderzoeksprogramma. Geheel in de lijn van de *ius-commune*-gedachte verenigt de groep het onderzoek naar nationaal constitutioneel en Europees constitutioneel recht (zowel EU-recht als EVRM). Deze takken van onderzoek staan niet naast elkaar maar worden voortdurend met elkaar geïntegreerd in het werk van de groep. De deelthema's zijn overtuigend geformuleerd en sluiten goed bij elkaar aan. Een kanttekening is dat er een zekere graad van overlapping is met het werk in de overige publiekrechtelijke onderzoeksgroepen. De commissie is er echter van overtuigd dat dit niet een probleem hoeft te vormen, en integendeel goed in het concept van een onderzoekschool past, indien hierover onderling goed gecommuniceerd wordt en erover gewaakt wordt dat het onderzoek complementair werkt.

De groep wordt geleid door wetenschappers met een sterke internationale erkenning en uitstraling. De kernpublicaties en vele andere publicaties zijn in Europa, en daarbuiten, van een uitgesproken *cutting*

edge gehalte. Dat weerspiegelt zich ook in de capaciteit van de groep om fondsen te verwerven, inclusief op Europees niveau (ERC en andere Europese fondsen).

Ook de kwantiteit van de publicaties is meer dan bevredigend, in het bijzonder indien men rekening houdt met het hoge aantal monografieën, inclusief de eerlang te verschijnen EuNaCon reeks.

De onderzoeksgroep is hecht en slaagt erin zowel samen te werken als complementair actief te zijn. De lijst van door de groep georganiseerde workshops, seminars en conferenties is indrukwekkend. Er is een mooie groep promovendi, en ook op dat niveau is de kwaliteit van het onderzoek uitstekend. De groep biedt ook vele kansen voor postdoctoraal werk.

De maatschappelijke relevantie van het onderzoek dat de groep verricht is onbetwistbaar. Het constitutionele recht ondergaat een grondige transformatie in Europa, door de steeds sterkere vervlechting van de nationale en Europese rechtsorden. Dat heeft gevolgen ver buiten het terrein van het recht. Het fundamentele onderzoek dat de groep verricht draagt enorm bij aan een beter begrip van deze transformatie.

De duurzaamheid van de onderzoeksgroep moet als zeer goed bestempeld worden. De groep is niet zeer omvangrijk, maar wel hecht, en gedragen door erkende onderzoeksleiders verspreid over de meeste deelnemende faculteiten.

Cijfermatige beoordeling

	totaal/5
Kwaliteit	5.0
Kwantiteit	4.6
Relevantie	4.5
Duurzaamheid	4.7
Totaal op 5	4.7

11. RECHTSBESCHERMING EN HANDHAVING: DE WISSELWERKING TUSSEN DE NATIONALE EN EUROPESE DIMENSIE

Algemeen

Het onderzoeksprogramma Rechtsbescherming en handhaving wordt globaal beoordeeld als zeer goed.

Dit bestuursrechtelijk onderzoeksprogramma bestaat in zijn huidige opzet sinds 2008, toen het zwaartepunt van het programma is verschoven van rechtsvergelijking naar onderzoek van de wisselwerking tussen het nationale en het Europese bestuursrecht in de geïntegreerde Europese rechtsorde, meer in het bijzonder met betrekking tot de kernfuncties rechtshandhaving en rechtsbescherming. Het onderzoeksprogramma neemt in het Nederlands bestuursrechtelijk onderzoek een vooraanstaande plaats in. Er zijn diverse samenwerkingsverbanden met externe onderzoekers, zowel op nationaal als op internationaal niveau. Over nagenoeg alle beschreven onderzoeksthema's zijn publicaties verschenen. Het onderzoek staat in hoog aanzien. Aan sommige onderzoekers zijn prijzen toegekend. Tot de kernpublicaties behoren twee dissertaties die met het *judicium cum laude* zijn bekroond. Dank zij de goede reputatie van het programma konden aanzienlijke fondsen voor onderzoek worden verworven.

Met gemiddeld 4.28 publicaties per fte (0.4) wordt aan de productienorm voldaan. Gedurende de verslagperiode zijn 6 promotieonderzoeken afgerond. Voorts waren er 2 promoties die niet konden worden meegeteld, omdat abusievelijk deze externe promovendi niet bij de Onderzoekschool waren

aangemeld. Niettemin waren deze dissertaties het resultaat van *Ius Commune* onderzoek. Er wordt thans nog door 13 promovendi onderzoek voldaan. Een van hen is inmiddels (cum laude) gepromoveerd.

Het maatschappelijk belang van het onderzoek is niet aan twijfel onderhevig. Het biedt volop mogelijkheden voor de toekomst. Het promotieonderzoek richt zich vaak op actuele ontwikkelingen binnen de rechtsgebieden. Ondanks de verslechterde financiële positie van de partners is de onderzoekscapaciteit de afgelopen jaren niet echt achteruit gegaan. Vanaf 2013 wordt dank zij de benoeming van een nieuwe hoogleraar ook weer een inbreng in het programma geleverd door Leuven.

Het *Ius Commune* Publiekrecht kent vier deelprogramma's, waarvan het onderhavige programma er een is. Deze programma's lijken steeds verder naar elkaar toe te groeien, hetgeen niet als bezwaarlijk wordt ervaren. Intensivering van de onderlinge samenwerking biedt juist mogelijkheden. De afbakeningsproblemen waarvan in het verslag gewag wordt gemaakt leveren naar de mening van de onderzoeksleiders geen belemmeringen op.

Cijfermatige beoordeling

	totaal/5
Kwaliteit	4.6
Kwantiteit	4.5
Relevantie	4.5
Duurzaamheid	4.4
Totaal op 5	4.5

12. INTEGRATIE, DIFFERENTIATIE EN FLEXIBILITEIT: NIEUWE PERSPECTIEVEN OP EU RECHT EN BELEID

Algemeen

Het werk van deze onderzoeksgroep kan globaal als zeer goed bestempeld worden.

De senior onderzoekers genieten een sterke internationale reputatie, en publiceren in gezaghebbende tijdschriften en bij internationaal vooraanstaande uitgevers. De kwaliteit van de individuele publicaties is uitstekend, en ook de kwantiteit is meer dan bevredigend. Er is duidelijk sprake van samenwerking tussen de onderzoekers, een samenwerking die veel verschillende vormen aanneemt. De groep kenmerkt zich door een hoge activiteitsgraad, en ook de groep promovendi en jongere onderzoekers leveren werk af van hoge kwaliteit.

Inhoudelijk zijn er echter wel wat bemerkingen te maken. De missie en het onderzoeksprogramma zijn wel heel breed geformuleerd, en lijden wat onder een gebrek aan focus. Het centrale thema 'differentiatie en flexibiliteit' is uitstekend, maar de meer uitgewerkte beschrijving van het onderzoeksprogramma is bijzonder ruim opgevat, en het is niet altijd duidelijk of de vlag de lading nog dekt. Het bestrijken van zowel institutioneel als materieel EU recht – terwijl de begrippen differentiatie en flexibiliteit toch eerder in institutionele richting wijzen – houdt het gevaar in dat zowel elk mogelijk onderzoek in EU recht binnen het programma valt. De groep beklagt zich in de zelfevaluatie over de overlap met de andere publiekrechtelijke onderzoeksgroepen, maar die overlap is misschien in de eerste plaats te wijten aan het gebrek aan focus binnen dit onderzoeksprogramma. Dat gebrek aan focus en richting doet vragen rijzen over de toegevoegde waarde van de groep, het programma en het *Ius Commune* label. Opnieuw moet beklemtoond worden dat de kwaliteit van het individuele onderzoekswerk uitstekend is; de hier gemaakte bemerkingen betreffen enkel het programma als dusdanig.

De zeer brede benadering kan ook afgelezen worden aan het feit dat een aantal onderzoekers ook binnen andere onderzoeksgroepen actief zijn. Op zich is daar niets mis mee, maar het is een verdere aanduiding van de nood aan een wat duidelijkere focus.

Deze problematiek vertaalt zich in wat lagere scores qua kwaliteit en in het bijzonder duurzaamheid. De groep is groot en sterk genoeg om zonder al te veel problemen verder actief te zijn. De vraag is eerder of het onderzoeksprogramma niet moet herbekeken worden met het oog op het versterken van de identiteit van deze groep.

Cijfermatige beoordeling

	totaal/5
Kwaliteit	4.5
Kwantiteit	4.5
Relevantie	4.5
Duurzaamheid	4.2
totaal op 5	4.4

13. CONSTITUTIONELE PROCESSEN IN DE INTERNATIONALE RECHTSORDE

Algemeen

Het werk van deze onderzoeksgroep mag globaal als zeer goed worden beoordeeld.

Net zoals de overige onderzoeksgroepen in het domein van het publiekrecht is ook deze groep thematisch opgevat, veeleer dan per rechtsgebied. De onderzoeksfocus op constitutionele processen in de internationale rechtsorde verdient aanbeveling, en past binnen de *Ius Commune* opzet. Toch zijn er enige vragen met betrekking tot de focus en coherentie van het onderzoeksprogramma. Ieder van de deelthema's hebben hun belang, maar de onderlinge samenhang is moeilijker te vatten. De groep oogt in zekere mate als een verzameling onderzoekers op het terrein van het internationaal publiekrecht met elk hun eigen onderzoeksagenda, en de onderlinge samenwerking lijkt wat beperkter dan bij sommige andere groepen het geval is.

Er is ook een zekere mate van overlapping met het werk van andere onderzoeksgroepen: zie daarover de bedenkingen geformuleerd bij de analyse van de onderzoeksgroep *Constitutionele processen: de wisselwerking tussen de nationale en de Europese dimensie*.

Het voorgaande doet geenszins afbreuk aan de kwaliteit van het verrichte onderzoek, die als uitstekend moet beoordeeld worden. De senior onderzoekers genieten zonder uitzondering van een sterke internationale reputatie, en hun output wordt gepubliceerd door de internationaal meest vooraanstaande uitgevers. In de meeste van de deelnemende faculteiten is er een sterke ploeg, en ook het doctoraal onderzoek heeft zich goed ontwikkeld en is van grote kwaliteit.

Ook de kwantiteit van de output verdient alle lof. De groep is, zuiver op basis van de cijfers, de meest productieve van alle *Ius Commune* onderzoeksgroepen, en overstijgt ver de verwachte norm. Een kanttekening die hierbij kan geplaatst worden is dat de grote meerderheid van de publicaties in *edited volumes* (boekdelen) zijn geplaatst. Tot op zekere hoogte is dat een functie van de gangbare internationale praktijk, maar met het oog op het verder uitbouwen van de internationale reputatie van de onderzoeksgroep verdient het wellicht aanbeveling de aandacht wat meer te richten op peer-reviewed internationale tijdschriften.

De relevantie van het verrichte onderzoek is zonder meer duidelijk. De groep bestudeert belangrijke en eigentijdse processen van constitutionalisering van de internationale rechtsorde, en het onderzoek draagt zonder twijfel bij tot een beter begrip van deze processen.

Op het vlak van duurzaamheid rijzen zekere vragen, die ook de groep zelf stelt. Een aantal van de programmaleiders bekleden nieuwe functies die het voor hen moeilijker maken om het onderzoeksprogramma te dragen. Deze groep ontsnapt ook niet aan de heersende bezuinigingsdrift. Het voortbestaan van de groep is echter niet in gevaar.

Cijfermatige beoordeling

	totaal/5
Kwaliteit	4.8
Kwantiteit	4.8
Relevantie	4.5
Duurzaamheid	4.3
totaal op 5	4.6

d. Is er samenwerking met binnen- en buitenlandse onderzoeksgroepen, welke aantoonbaar is in, bijvoorbeeld, de vorm van gezamenlijke publicaties of gezamenlijke onderzoeksprojecten?

De Onderzoekschool werkt structureel samen met andere onderzoeksgroepen in binnen- en buitenland. Dit is op de eerste plaats het geval voor leden van de geassocieerde rechtsfaculteiten van Edinburgh, Luik, Stellenbosch en Amsterdam (VU). Deze faculteiten zijn nauw betrokken bij Ius Commune, in die mate dat zij in het verleden het jaarlijkse Ius commune congres organiseerden (Edinburgh 2005 en Luik 2007) of zullen organiseren (Edinburgh 2014).

Er zijn ook talrijke contacten tussen individuele onderzoeksgroepen en andere nationale en internationale onderzoeksgroepen (zoals Alliantie Familie en Recht, EGTL, ECTIL, de Commission on European Family Law en de groepen die hebben gewerkt of werken aan het DCFR en de voorbereiding en becommentariëring van het CESL), en ook tussen onderzoeksgroepen en individuele onderzoekers werkzaam aan andere instellingen (zoals de Erasmus Universiteit Rotterdam, de Universiteit Leiden, de Rijksuniversiteit Groningen, de Universiteit van Tilburg, de Technische Hogeschool Delft en de University of Southampton). Talrijke publicaties kwamen tot stand in het kader van deze verschillende vormen van samenwerking.

e. Heeft de Onderzoekschool haar wortels in onderzoeksgroepen met een naar internationale kwaliteitsmaatstaven gemeten hoog wetenschappelijk prestatieniveau, blijkend uit onder meer publicaties van de betrokken senior onderzoekers van de laatste vijf jaar. Nemen deze onderzoekers voor een voldoende deel van hun werktijd deel aan het onderzoek en de opleiding inde Onderzoekschool?

De Onderzoekschool heeft dertien onderzoeksgroepen die hoogstaand wetenschappelijk werk verrichten, zoals blijkt uit wat voorafgaat. Dit werk blijkt uit de zeer waardevolle publicaties, ook van senior onderzoekers. Deze senior onderzoekers stellen voldoende van hun tijd ter beschikking van de Onderzoekschool.

Het aantal leden van de onderzoeksgroepen, en de in totaal ingebrachte onderzoekstijd overstijgt in ruime mate wat vooropgesteld wordt in de erkenningsaanvraag.

- f. In welke mate zijn de onderzoeksgroepen er de laatste vier jaren in geslaagd middelen te verwerven uit de tweede geldstroom, uit internationale fondsen, uit andere externe fondsen en uit contractonderzoek?**

Leden van de meeste onderzoeksgroepen zijn succesvol geweest bij het verwerven van bijkomende financiering, waaronder de tweede geldstroom, uit internationale fondsen, uit vele andere externe fondsen en uit contractonderzoek. De financiële wervingskracht in de periode van 2008 tot en met 2012 sluit volgens opgave van de Onderzoekschool voor de eerste t/m vierde geldstroom op een totaal van ruim € 37.000.000,-. Dit bedrag ziet op projecten waarin onderzoekers participeren die ook participeren in de Onderzoekschool. De Onderzoekschool is geen separate financiële eenheid. De projecten worden uitgevoerd binnen de deelnemende faculteiten.

3. ZELFSTANDIGE ORGANISATIE-EENHEID

Kader: De Onderzoekschool functioneert als zelfstandige organisatie-eenheid met een eigen budget- en beheersverantwoordelijkheid, waarbij door de universiteit resp. de betrokken universiteiten over een periode van tenminste vier jaren, gelet op de geplande capaciteit, een toereikende financiering wordt gewaarborgd. De taken en verantwoordelijkheden binnen de School zijn op een ondubbelzinnige en transparante wijze toebedeeld aan de organen van de Onderzoekschool. Bij de vaststelling in hoeverre aan het criterium van zelfstandige organisatie-eenheid is voldaan, dient de commissie de volgende vragen in haar oordeelsvorming te betrekken:

- a. Voldoet de Onderzoekschool aan de eisen die de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) stelt met betrekking tot een facultaire onderzoekschool, dan wel een onderzoekschool tussen meer faculteiten, al dan niet van meer universiteiten?**

De onderzoekscommissie kan dit niet beoordelen.

- b. Heeft/hebben de decaan/de decanen een onderzoeksprogramma voor tenminste vier jaren vastgesteld en berust de vaststelling van het jaarlijkse onderzoeksprogramma bij het bestuur van de Onderzoekschool?**

De doelstellingen van de Onderzoekschool Ius Commune en de hoofdlijnen van de onderzoekersopleiding zijn vastgelegd in een overeenkomst tussen de decanen van de partnerfaculteiten UM, UU, UvA en de rector van de KU Leuven ('Gemeenschappelijke regeling interuniversitaire Onderzoekschool Ius Commune'). De overeenkomst werd in 1995 getekend en in 2005 opnieuw naar aanleiding van de toetreding van de UvA als partner. Deze overeenkomst geldt voor een periode van vijf jaar en wordt conform haar bepalingen steeds voor eenzelfde periode stilzwijgend verlengd. In uitvoering van deze overeenkomst stelt het bestuur van de School eenmaal in de vijf jaar een vijfjarenplan op waarin de onderzoeksprogramma's van de onderzoeksgroepen op elkaar worden afgestemd. Het stelt ook jaarlijks het nader onderzoeksprogramma en de personele invulling van de onderzoeksgroepen vast.

- c. Zijn voldoende bevoegdheden met betrekking tot het personele en materiële beheer aan het bestuur van de Onderzoekschool overgedragen?**

De Gemeenschappelijke Regeling Interuniversitaire Onderzoekschool Ius Commune kent de leiding van de Onderzoekschool toe aan een bestuur bestaande uit een vertegenwoordiger van elk van de partneruniversiteiten en voorgezeten door een vertegenwoordiger van de penvoerende universiteit (UM). De Gemeenschappelijke Regeling geeft voldoende bevoegdheden aan het bestuur (art. 5).

- d. Hebben de universiteiten voor een periode van tenminste vier jaren voldoende middelen voor de Onderzoekschool gealloceerd, gelet op de geplande capaciteit?**

De UM, UU en UvA verbinden zich ertoe voor de periode van 2008 tot 2013 samen minstens 8 onderzoekers en 20 promovendiplaatsen ter beschikking te stellen van de Onderzoekschool. De KU

Leuven gaat een inspanningsverbintenis aan om voor deze periode 11 programmaleiders en 10 promovendi ter beschikking te stellen.

Het aantal ter beschikking van de School staande onderzoekers en promovendiplaatsen is de facto substantieel hoger. Momenteel zijn er 296 onderzoekers en 229 promovendi aan de School verbonden. Het voorziene onderzoekspotentieel volstaat voor het verwezenlijken van de in de Gemeenschappelijke regeling voorziene doelstellingen.

e. Zijn de leiding en de organisatie van de Onderzoekschool adequaat ingericht?

De leiding en de organisatie van de Onderzoekschool is adequaat ingericht. De UM is penvoerder. Er is een paritair samengesteld bestuur, een programmaraad en een promovendiraad. De Wetenschappelijk Directeur die de dagelijkse leiding heeft wordt bijgestaan door een zeer efficiënte administratieve beheerder van de School en een tweede bekwame en gemotiveerde parttime (0.2) administratieve medewerker. De Universiteit Maastricht neemt de kosten van het salaris en de werking van de staf van de Onderzoekschool ten laste. Anders dan de Commissie Bocken nog kon rapporteren, wordt niet langer jaarlijks een budget voor 'breedtewerking' (destijds van ongeveer € 50.000) ter beschikking gesteld dat toelaat onderzoekers te ondersteunen bij deelname aan congressen en dergelijke. De commissie acht het van belang dat het budget voor breedtewerking althans gedeeltelijk hersteld zou kunnen worden.

4. SAMENWERKING MET ANDERE ONDERZOEKSINSTELLINGEN

Kader: Universitaire onderzoeksgroepen met een vergelijkbare of aanvullende wetenschappelijke missie van dezelfde universiteit of van verschillende universiteiten kunnen in een onderzoekschool tot samenwerking komen. De Onderzoekschool kan voorts meerjarige samenwerkingsovereenkomsten afsluiten met onderzoeksinstituten ressorterend onder NWO, TNO, Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO) en KNAW, met de grote technologische instituten (GTI's), alsmede met andere onderzoeksinstituten. De bestuurlijke en financiële verantwoordelijkheid voor de Onderzoekschool berust bij een universiteit of bij meer universiteiten, waarbij in het laatste geval één van de deelnemende universiteiten de primaire verantwoordelijkheid draagt voor de Onderzoekschool. Bij de vaststelling in hoeverre aan dit criterium is voldaan, dient de commissie de volgende vragen in haar oordeelsvorming te betrekken:

a. Zijn de mogelijkheden van intra- en interuniversitaire samenwerking voldoende beproefd?

De Onderzoekschool is gebaseerd op een gestructureerde interuniversitaire samenwerking tussen drie Nederlandse (UM, UU, UvA) en één Belgische partner (KU Leuven). Er zijn vier geassocieerde universiteiten (Edinburgh, Luik, Stellenbosch en VU Amsterdam).

Binnen de verschillende partnerinstellingen werken onderdelen samen bij de verwezenlijking van het onderzoeksprogramma. Het jaarlijkse Ius Commune congres draagt er in belangrijke mate toe bij deze samenwerking te versterken en zichtbaar te maken voor alle leden van de School, promovendi inbegrepen. In 2014 wordt het jaarlijkse Ius Commune congres voor de tweede maal door Edinburgh georganiseerd.

b. Is bij deelname van meer universiteiten het 'penvoederschap' met de daaraan verbonden verplichtingen adequaat geregeld?

Het penvoederschap van de School berust bij de UM. De bevoegdheden en verplichtingen van de penvoerder zijn geregeld in art. 6 van de Gemeenschappelijke Regeling.

c. Is voldoende recht gedaan aan de wenselijke samenwerking met para-universitaire instituten en andere niet-universitaire instellingen?

Aangezien het juridisch onderzoek op het gebied van het *Ius commune* in de regel enkel aan universiteiten plaats vindt, is samenwerking met para-universitaire instituten en niet-universitaire instellingen niet relevant.

5. OPTIMALE OMVANG ONDERZOEKSCHOOL

Kader: De optimale omvang van de Onderzoekschool wordt bepaald door inhoudelijk/programmatische, personele en organisatorische overwegingen, financieringsmogelijkheden, het potentiële aanbod van AIO's en OIO's, alsmede de arbeidsmarktvraag naar gepromoveerden. Als richtsnoer voor de minimumomvang van de Onderzoekschool geldt een onderzoek- en onderwijscapaciteit voor ten minste 40 op te leiden personen, hetgeen een gemiddelde jaarlijkse instroom van tien personen betekent. In uitzonderingsgevallen kan een kleinere omvang, mits goed gemotiveerd, toegestaan worden. Bij de vaststelling in hoeverre aan dit criterium is voldaan, dient de commissie de volgende vragen in haar oordeelsvorming te betrekken:

a. Zijn er garanties dat het vereiste aantal op te leiden personen zal worden gefinancierd?

Er zijn voldoende garanties om het aantal op te leiden promovendi te financieren. Elk van de partnerfaculteiten doet hiervoor de nodige toezegging voor een periode van vier jaar. De partners dragen de salarissen en de werkingskosten van hun onderzoekers die ook deel uitmaken van de Onderzoekschool.

b. Is aangetoond dat voldoende capaciteit voor het onderwijs aan en de begeleiding van de op te leiden personen aanwezig is?

Er is voldoende capaciteit om onderwijs aan en de begeleiding van de promovendi te verzekeren. Een aantal basiscursussen worden door elk van de partnerinstellingen zelf georganiseerd voor de aan hun instelling verbonden promovendi die ook deel uitmaken van de School. Elke deelnemende faculteit verzorgt een onderdeel van de promovendiopleiding. De capaciteit voor onderwijs is voldoende. Waar nodig worden overigens externe lesgevers aangetrokken. Elk van de instellingen zorgt zelf voor de begeleiding van de eigen promovendi die aan de Onderzoekschool zijn verbonden.

c. Is voldoende aandacht besteed aan de arbeidsmarktperspectieven voor de toekomstige gepromoveerden van de Onderzoekschool?

De Onderzoekschool heeft tot doel om promovendi voor te bereiden op verder wetenschappelijk werk. Academia is de belangrijkste arbeidsmarkt. Een groot aantal promovendi zet na hun promotie hun carrière voort in de academische wereld.

6. SELECTIE VAN PROMOENDI

Kader: De Onderzoekschool heeft een voortschrijdend meerjaren-werkprogramma, dat tot stand komt door een zorgvuldige selectie, prioritering en goedkeuring van onderzoekprojecten, waarbij de Onderzoekschool een vaste procedure kent voor de selectie van promovendi. Bij de vaststelling, in hoeverre aan dit criterium is voldaan, dient de commissie de volgende vragen in haar oordeelsvorming te betrekken:

a. Is er een passende procedure voor selectie, prioritering en goedkeuring van onderzoeksprojecten voor promovendi?

Zoals beschreven in het document Selectiecriteria van de Onderzoekschool *Ius Commune* is de selectie van promotieprojecten en de werving van promovendi in eerste instantie een verantwoor-

delijkheid van de deelnemende faculteiten. De door de partnerinstellingen geselecteerde projecten en promovendi worden echter niet automatisch in de Onderzoekschool opgenomen. Deze opname hangt af van een bijkomende beoordeling door het bestuur van de Onderzoekschool. Dit wordt geregeld in een toelatingsprocedure, die zowel aan de doelstelling als aan de interfacultaire aard van de Onderzoekschool is aangepast. De selectiecriteria voor promovendi zijn bekend gemaakt.

b. Waarborgen de selectieprocedure en -normen die bij de toelating van promovendi worden toegepast een goede kwaliteit van op te leiden onderzoekers?

De kwaliteit van de op te leiden onderzoekers wordt op de eerste plaats gewaarborgd door de interne procedures van elk van de deelnemende faculteiten. Deze kunnen niet als zodanig geëvalueerd worden door de commissie. De toelating tot de Onderzoekschool Ius Commune hangt, zoals gezegd, af van een besluit van het bestuur wat een bijkomende garantie biedt voor de goede kwaliteit van op te leiden onderzoekers.

7. KWALITEIT OPLEIDING

Kader: De Onderzoekschool biedt zowel collectief onderwijs als individuele opleidings- en begeleidingsprogramma's binnen de randvoorwaarde van een vierjarige opleiding. Bij de vaststelling in hoeverre aan dit criterium is voldaan, dient de commissie de volgende vragen in haar oordeelsvorming te betrekken:

a. Is de selectie van senior onderzoekers die met de opleiding en de leiding van het onderzoek zijn belast zo geregeld dat een hoge kwaliteit van de opleiding en de begeleiding is gewaarborgd?

De selectiecriteria en de toelatingsprocedure voor onderzoeksprogramma's, onderzoekers en senior onderzoekers en de kwaliteitscontrole voor de andere onderzoekers waarborgen in beginsel de hoge kwaliteit van de opleiding en van de begeleiding. Het resultaat hangt echter ook af van de kwaliteit van de programma's en de programmaleiders. Deze worden door de commissie positief gewaardeerd.

b. Heeft de Onderzoekschool een voldoende budget voor het aantrekken van gastonderzoekers en gastdocenten en zijn in de laatste vier jaren zulke personen in de betrokken onderzoeksgroepen werkzaam geweest?

De Onderzoekschool beschikt niet over een budget hiervoor. Het aantrekken van gastonderzoekers en gastdocenten is belegd bij de deelnemende faculteiten en niet bij de Onderzoekschool. Uit de zelf-evaluatie van verschillende programma's blijkt dat in de verslagperiode gastonderzoekers binnen de deelnemende faculteiten in het kader van de desbetreffende programma's hebben geparticipeerd. (NB met gastonderzoekers wordt hier niet bedoeld op 'interne' gastonderzoekers, d.w.z. onderzoekers van de Onderzoekschool die incidenteel deelnemen aan een ander programma van de School).

c. Is de interne kwaliteitszorg van opleiding en begeleiding adequaat opgezet?

Het systeem voor kwaliteitszorg voor opleiding en begeleiding zoals beschreven onder 1 is adequaat. De voorgelegde documenten en de gesprekken met verantwoordelijke opleiders en vertegenwoordigers van de promovendi bevestigen deze conclusie.

8. MOGELIJKHEDEN TOT AANSTELLING POST-DOC'S

Kader: De Onderzoekschool heeft voldoende mogelijkheden voor de aanstelling van binnen- en buitenlandse onderzoekers in de post doctorale fase. Bij de vaststelling in hoeverre aan dit criterium is voldaan, dient de commissie de volgende vraag in haar oordeelsvorming te betrekken: is er een passend beleid met bijbehorende financiële middelen met betrekking tot de aanstelling van binnen- en

buitenlandse post-doc's bij de Onderzoekschool en is er daarbij sprake van een goede verhouding tussen de onderzoeks- en onderwijstaken van die post-doc's.

Het aantrekken van onderzoekers en gastdocenten is een bevoegdheid van de deelnemende faculteiten en niet van de Onderzoekschool Ius Commune.

9. INTERACTIE EN AFSTEMMING ONDERZOEKSCHOOL MET HET EERSTE-FASE-ONDERWIJS

Kader: Het aan de Onderzoekschool verbonden wetenschappelijk personeel vervult ook taken in het universitaire eerste fase onderwijs. Bij de vaststelling in hoeverre aan dit criterium is voldaan, dient de commissie de volgende vraag in haar oordeelsvorming te betrekken: is er sprake van aantoonbare interactie en afstemming van de Onderzoekschool met het eerste fase onderwijs.

Er is een aantoonbare interactie en afstemming van de Onderzoekschool met het eerste faseonderwijs. Vele promovendi worden in beperkte mate betrokken bij het onderwijs. De omvang van hun betrokkenheid verschilt naargelang zij voor vier dan wel voor zes jaar zijn aangesteld. Het onderwijs waarbij de promovendi betrokken zijn stemt in de mate van het mogelijke overeen met het vakgebied waarin zij onderzoek doen.

10. JAARLIJKSE VERANTWOORDING OVER GEVOERD BELEID EN BEREIKTE RESULTATEN

Kader: De Onderzoekschool legt jaarlijks verantwoording af over het gevoerde beleid en de bereikte resultaten. De Onderzoekschool draagt daarbij zorg voor een adequate informatieverzorging ten dienste van de evaluatie van haar functioneren na zes jaren.

De (coördinerende) programmaleiders brengen jaarlijks aan het bestuur verslag uit over de voortgang van de programma's. De publicaties van alle onderzoekers worden jaarlijks door de wetenschappelijk directeur en een comité van programmaleiders geëvalueerd. Er wordt nagegaan of de onderzoekers aan de publicatie-eisen van de School voldoen en zo nodig wordt een voorstel aan het bestuur geformuleerd om de betrokkenheid van individuele onderzoekers bij de Onderzoekschool in omvang aan te passen of te beëindigen. De directeur legt vervolgens verantwoording af aan het bestuur. De verslagen en publicatielijsten worden gebundeld en gepubliceerd in het kader van peer reviews en vervolgerkenningen. Deze rapportages worden verzonden aan de leden van de School, de Colleges van Bestuur van de deelnemende universiteiten en de besturen van de deelnemende faculteiten. Volgens de Gemeenschappelijke Regeling stelt ook het bestuur jaarlijks een verslag op over de activiteiten in het afgelopen jaar, met inbegrip van de financiële consequenties.

Gezien en voor akkoord:

Prof. dr. M.H. Wissink

Groningen, 12 november 2013